

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY

Estetika stalinské architektury v Minsku

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jitka Komendová, Ph.D.

Vypracoval: Radim Mikyska

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedené zdroje.

V Olomouci dne

Podpis autora práce

Obsah

1. Úvod	4
2. Stalinský empír	6
2.1. Definice stylu a jeho hlavní znaky	6
2.2. Historie vzniku stylu	7
2.2.1. <i>Palác sovětů</i>	7
2.2.2. <i>Stalinské výškové budovy</i>	9
2.2.3. <i>„Chruščovky“</i>	11
2.3. Stalinská architektura v zemích Evropy	11
3. Třída Nezávislosti (проспект Независимости)	13
3.1. Názvy hlavní třídy v průběhu let	13
3.2. Centrální část třídy Nezávislosti a její pamětihodnosti	14
3.2.1. <i>Náměstí Nezávislosti (Площадь Независимости)</i>	14
3.2.2. <i>Budova vlády (Дом правительства)</i>	15
3.2.3. <i>Divadlo opery a baletu (Большой театр)</i>	18
3.2.4. <i>Akademie věd (Академия наук)</i>	19
3.2.5. <i>Minská brána (Минские ворота)</i>	20
3.2.6. <i>Budova Hlavní pošty (Главный почтамп)</i>	21
3.2.7. <i>Budova Výboru pro bezpečnost (Здание КГБ)</i>	22
3.2.8. <i>Státní obchodní dům (ГУМ)</i>	22
3.2.9. <i>Říjnové náměstí (Октябрьская площадь)</i>	24
3.2.10. <i>Palác kultury odborových svazů (Дворец культуры профсоюзов)</i>	25
3.2.11. <i>Náměstí Vítězství (Площадь Победы)</i>	25
3.3. Zničení Minsku	27
3.4. Znovuzrození města	28
3.5. Význam Třídy Nezávislosti	30
4. Závěr	31
5. Резюме	33
6. Seznam literatury	38
7. Seznam elektronických zdrojů	39
8. Seznam obrázkových příloh	40

1. Úvod

Tato bakalářská práce si klade za cíl blíže představit architekturu socialistického realismu, o níž se v polovině 20. století v souvislosti s Josifem Vissarionovičem Stalinem hodně mluví, tzv. stalinský empír, který se používal především u reprezentativních staveb v sovětské éře komunismu, konkrétně za vlády J. V. Stalina a v období krátce po jeho smrti. Předmětem zájmu budou zejména stavby z období od 30. do 50. let, tj. historického intervalu, kdy byl socialistický realismus hlavním proudem v sovětském umění a jehož odraz se promítl i do spřátelených zemí východní Evropy.

Historie Minsku sahá už do 11. století, kdy bylo město založeno jako pevnost na obranu hranic Polockého knížectví. Současný vzhled běloruského hlavního města však příliš nevyovídá o jeho nejstarší historii, neboť město bylo během druhé světové války téměř srovnáno se zemí. Poškození bylo natolik rozsáhlé, že sovětská vláda uvažovala o přesunutí města do Mohylova. Případně další z variant bylo vybudování nového hlavního města ve zcela jiné lokalitě. Nakonec zvítězila idea na obnovu města, díky které mohl Minsk znovu povstat jako Fénix z popela. Byly zde vybudovány prostorné bulváry, budovy ohromující svou majestátností a výzdobou. Minský architektonický komplex (konkrétně stalinský empír) má ucelený architektonický styl, což z něj dělá světový unikát. V Moskvě, Petrohradě nebo Kyjevě je zastoupení stalinské architektury hojné, ale ani v jednom z uvedených měst nebylo dosaženo natolik unifikované formy jako v Minsku. Exemplárně třída Nezávislosti, která je považována za dominantu města a byla vybudována v jednotném architektonickém stylu stalinském empíru, jenž až do současnosti udivuje svou monumentálností a zachovalostí.

Práce je rozdělena na dvě kapitoly. První část se týká definování pojmu stalinský empír v Sovětském svazu v době jeho vzniku. Kapitola obsahuje informace o architektonické soutěži na Palác sovětů a základní charakteristiku střetu konceptů projevených v soutěži. Dále se práce zabývá architektonickým stylem v Minsku a Moskvě a jeho ohlasem v jiných zemích východní Evropy, ve kterých můžeme příklady stalinské architektury taktéž, najít např. Akademie věd v Rize, Palác kultury ve Varšavě, hotel Imperial v Praze nebo městská čtvrť v Ostravě-Porubě.

Ve druhé části je zaměřena zejména na minský architektonický soubor reprezentovaný především třídou Nezávislosti, která nabízí velké množství architektonických památek, téměř skvostů stalinské éry. Zabývá se zejména historií stavebních výjimečností třídy Nezávislosti.

V následných kapitolách je rozveden detailní popis staveb, které můžeme na této Třídě najít. V celé práci názvy budov, památníku a toponym akceptuji psaní velkých písmen v ruském jazyce, nikoliv českém. Získané poznatky budou shrnuty v závěru práce.

2. Stalinský empír

2.1. Definice stylu a jeho hlavní znaky

Stalinský empír (z *franc. empire – císařství*) je architektonický styl, který od poloviny 30. do 50. let 20. století dominuje nejen v architektuře, ale i v monumentálním a dekorativním umění SSSR. Stalinská architektura je taktéž velmi často označována jako „stalinský empír“, „socialistický klasicismus“, „socialistický realismus“ nebo dokonce „stalinská novogotika“. Jedná se o celkovou transformaci urbanistické architektury, při které dochází k výstavbě především výškových budov, jež jsou usazeny do prostorných tříd – exemplárně v generálním plánu Moskvy z roku 1936, ve kterém je zakotven požadavek na výstavbu minimálně šestipodlažních budov.¹

Veškeré budovy postavené v období stalinského empíru se mohou pyšnit svou monumentalností a pompézností, která má v první řadě za úkol poukázat na sílu státu. Architekti si byli plně vědomi toho, že hlavním úkolem stalinské architektury je reprezentovat sovětskou ideologii, kult osobnosti hlavy státu a velikost země.² Architektonický styl kombinuje především prvky pozdního art deco (dekorativní univerzální styl), klasicismu, baroka a empíru, jenž vznikl za francouzského císaře Napoleona^{3,4} dále taktéž čerpá z architektury starověkého Řecka a Říma.⁵

Pro stalinský empír je typická kombinace basreliéfů (plastické profilové zobrazení) se sovětskými symboly (pěticípá hvězda, srp a kladivo) a kompozice postav takzvaných „socialistických bohů“ (dělníků, sportovců a vojáků). V dekoraci budov se používá převážně mramor, žula a bronz. Přejít od horizontální k vertikální koncepci,⁶ výrazné proporce,

¹ ŠLIK, J: Hotel Družba: vrchol architektury stalinského socialistického realismu v Československu [online]. Hradec Králové, 2018 [cit. 2021-05-04]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3t0qna/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Luděk Vacín, Ph.D, str.str. 27

² ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007 str. 13-15.

³ ТАМТÉŽ

⁴ ДУХАН, И. Н: Горизонталь и возвышенное: Неоклассический ансамбль в Минске, 2014, str. 4.

⁵ ВАСЬКИН, А: Сталинские небоскребы: от Дворца Советов к высотным зданиям. — М.: Спутник str. 11.

⁶ CZEPCZYNSKI, Mariusz: Cultural Landscapes of Post-Socialist Cities: Representation of Powers and Needs, New York 2016, str. 90.

rozsáhlé sochařské kompozice, vysoké sloupy, bohatý dekor budov a pozlacení vnitřních struktur se staly určitými základními poznávacími znaky stalinských projektů.⁷

2.2. Historie vzniku stylu

Historie sovětské architektury se dělí na tři na sobě nezávislé etapy, a to na:

- a) Období rané moderní architektury 30. léta 20. století
- b) Období stalinské architektury 30. – 50. léta 20. století
- c) Období sovětského vůdce Nikity Sergejeviče Chruščova 50. – 80. léta 20. století

Charakteristika jednotlivých období a jejich nejvýznamnější stavby jsou uvedeny níže.

2.2.1. Palác sovětů

Na počátku 30. let 20. století se v Sovětském svazu pro výstavbu veřejných a obytných budov využívá především konstruktivistický styl, jenž je známý především svou estetickou a geometrickou jednoduchostí.⁸ K nejznámějším, avšak nerealizovaným konstruktivistickým projektům, patří Věž třetí internacionály, jejímž tvůrcem je sovětský architekt Vladimir Tatlin.⁹ Estetická strohost konstruktivismu jednoznačně ovlivnila také konečný vzhled Leninova mauzolea, jehož hlavním architektem byl známý sovětský architekt A.V. Ščusev.¹⁰

Ruští i zahraniční badatelé se shodují na tom, že zrod stalinského empíru je spjat s jarem roku 1932, kdy byly v Moskvě uveřejněny výsledky druhé etapy soutěže projektu Paláce sovětů, proto se o něm následně zmiňováno.¹¹

Ruský imperátor Alexandr I. v roce 1812 nechal na památku vítězství Ruska nad Napoleonem postavit největší pravoslavný kostel ve světě, konkrétně v Moskvě – katedrálu Krista Spasitele, která měla sloužit jako sídlo pravoslavné církve. Výstavba katedrály trvala až do roku 1883 a byla považována za nejdůležitější stavbu carského Ruska. Přízemí katedrály je tvořeno jako

⁷ ВАСЬКИН, А. А.: Сталинские небоскребы: от Дворца Советов к высотным зданиям. — М.: Спутник str. 11-13.

⁸ ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С.: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007 str. 13.

⁹ ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С.: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007 str. 15.

¹⁰ ТАМТЭЖ

¹¹ ТУГАРИНОВА, С.Д.: Дворец Советов – архитектурные конкурсы 1930х гг, Москва, 2016 str. 178-179.

galerie, zdi zdobené mramorovými reliéfy zobrazují slavné vojevůdce a významné bitvy. V roce avšak 1931 diktátor Stalin definitivně rozhodl, že namísto sakrální stavby bude postaven nový stavební monument, který ohromí celý svět.¹²

Prameny uvádějí, že první zmínky o Paláci sovětů byly předneseny na Sjezdu sovětů v roce 1922, na kterém byl taktéž založen Sovětský svaz.¹³ Vzhledem k materiálním nedostatkům v důsledku občanské války v Rusku se k ideji postavení památníku vrátili Sověti až v roce 1931, kdy v červnu téhož roku je vyhlášena mezinárodní architektonická soutěž, do níž bylo přihlášeno více než 200 projektů (z toho 24 zahraničních) zastupujících pestrou škálu architektonických stylů (racionalismus, symbolismus, konstruktivismus).¹⁴

Do užšího výběru se dostaly návrhy celé řady stavitelů. Konkrétně projekt Hectora Hemiltona¹⁵, byl pojatý jako nízkopodlažní stavba, jejíž hlavní korpus obklopují dva symetrické pavilony. Zvláštností projektu bylo, že se architektovi podařilo vyřešit problém koexistence dvou struktur různých velikostí, a to díky jedinečnému využití pylonů, které objektu přidaly prvky monumentality.¹⁶

Projekt Ivana Žoltovského¹⁷ je podle A. Sčuseva ukázkovým zástupcem klasicismu. Jedná se celistvý komplex skládající se z centrálního amfiteátru, věže a dalších velikostně menších budov.

Největšího úspěchu se však dostalo Borisi Iofanovovi, který navrhl vysokou štíhlou věž¹⁸, jež byla korunovaná postavou dělníka. Podle V. Khazanové se Iofanov snažil sloučit

¹²ВАСЬКИН, А. А.: Архитектура и история сталинских высоток. Москва: Спутник, 2006. str. 25–26.

¹³ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С.: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007 str. 77.

¹⁴ВАСЬКИН, А. А.: Сталинские небоскребы: от Дворца Советов к высотным зданиям. — М.: Спутник str. 28.

¹⁵ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 2.

¹⁶ТУГАРИНОВА, С.Д.: Дворец Советов – архитектурные конкурсы 1930х гг, Москва, 2016 str.181.

¹⁷ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 3.

¹⁸ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 4.

репрезентативní elementy stavby s jejím mnohostranným využitím (pořádání kolektivních akcí, demonstrací).¹⁹

Konečná verze projektu Paláce sovětů²⁰, na které se podíleli Boris Iofanov, V. Helfreich a V. Sčuko. byla porotě představena na konci 30. let. Do finálního projektu byly zároveň zakomponovány i nejlepší části ostatních projektů. Měla tak vzniknout nejvyšší budova tehdejší doby (dokonce honosnější než Empire State Building), na jejímž vrcholu by se tyčila stometrová socha revolucionáře V. I. Lenina.

K definitivní realizaci projektu ale nedošlo, neboť stavbu přerušila válka. Po jejím skončení měla výstavba ohromujícího Paláce sovětů sloužit jako památník historického vítězství Sovětského svazu nad nacistickým Německem. Avšak po smrti vůdce Stalina tento projekt ze stavebních plánů Moskvy Chruščov zcela vyřadil. Namísto kultovního památníku zde absurdně vznikl veřejný plavecký bazén, na jehož místě byl po rozpadu Sovětského svazu, v roce 1998, znovu postaven chrám Krista Spasitele.²¹

2.2.2. Stalinské výškové budovy

Koncem 30. let je funkční jednoduchost konstruktivismu nahrazena stalinským empírem, pro který je především typická tendence návratu k antičnosti – tedy mohutné antické sloupy s ozdobnými hlavicemi a taktéž bohatá štuková výzdoba.²²

Stalin se nepovažoval jen za hlavního architekta Ruska, ale také za stavitele „vizionáře“ daleké budoucnosti. V architektuře si oblíbil impozantní palácové komplexy, a proto musely být všechny stalinské projekty obrazem monumentality, a tím zdůraznění velkoleposti komunistické éry. První ambiciózní myšlenky na postavení moskevských výškových budov se u Stalina zrodily na začátku roku 1946, přičemž jejich hlavní funkcí bylo esteticky dotvářet

¹⁹ ТУГАРИНОВА, С.Д.: Дворец Советов – архитектурные конкурсы 1930х гг, Москва, 2016 str.183.

²⁰ Viz seznam příloh obr. č. 5.

²¹ КРАПИВИН, Сергей. Минск осени 1944 года: первый всегородской воскресник. *TUT.BY* [online]. , 3 [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://ria.ru/20130608/941627670.html>.

²² ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С.: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007 str. 13.

prostor kolem Paláce sovětů.²³Návrh Stalina ohledně realizace osmi výškových budov sloužících především ke vzdělávacím, obytným a administrativním účelům byl 13. ledna 1947 Radou ministrů SSSR přijat.

V komunistickém období se místo sakrálních staveb, bývalých dominant Moskvy, začaly stavět nové stalinské výškové budovy, které si vysloužily přezdívku „Sedm sester“. Jednalo se o sedm mrakodrapů. Moskva do roku 1917 čítala 848 chrámů a 25 klášterů (z toho 10 ženských a 15 mužských). Je obecně známo, že více než polovina chrámů byla zničena, některé z nich přestavěny na muzea, divadla nebo sklady. V roce 1987 tak v Moskvě zůstalo pouze 50 aktivních pravoslavných klášterů.²⁴

Pro výstavbu stalinských výškových budov bylo vyhrazeno celkem 8 stavebních parcel, na kterých měly být plánované kolosy postaveny. Jednalo se o výstavbu následujících objektů: dvě budovy administrativního typu (administrativní a obytná budova u Rudé brány a budova Ministerstva zahraničních věcí na Smolenském náměstí), dvě obytné budovy („Věž“ na náměstí Povstání a dům na Kotělnickém nábřeží), dva hotely (hotel Leningradskaja na Komsomolském náměstí a hotel Ukrajina na Kutuzovské třídě), jedna univerzitní budova (Moskevská státní univerzita na Vrabčích horách), jedna administrativní budova v Zaryadie (stavební plocha Zaryadie byla nakonec z finálního seznamu vyřazena.)²⁵

Stavby výškových budov započaly u příležitosti osmistého výročí založení Moskvy v září roku 1947.²⁶ Výškové stavby se v tuto dobu realizovaly také ve Varšavě, Rize i Kyjevě. První dokončenou stavbou v Moskvě byl dům na Kotělničeském nábřeží, na kterém si můžeme všimnout prvků, jak stalinského empíru, tak art deco s gotickými prvky.

Obytné stalinské budovy představovaly ukázkou ideálního typu budoucího bydlení. Tato realizace se však nevztahovala na celou společnost. Do ukázkových domů byla postupně ubytována jen sovětská komunistická elita – představitelé kultury a vědy. Tím, že

²³ ВАСЬКИН, А. А.: Сталинские небоскребы: от Дворца Советов к высотным зданиям. — М.: Спутник str. 11.

²⁴ GORLOV, V: Stalin's Skyscrapers as a Monument to the Soviet Postwar Urban Development. In: Bulletin of Moscow Region State University. Series: History and Politic Sciences, 2017

²⁵ ВАСЬКИН, А. А.: Сталинские небоскребы: от Дворца Советов к высотным зданиям. — М.: Спутник, 2006 str. 101.

²⁶ ТУГАРИНОВА, С.Д.: Дворец Советов – архитектурные конкурсы 1930х гг, Москва, 2016, str. 181.

byly budovy velmi kvalitně postaveny, se jejich vzhled i funkčnost během let prakticky vůbec nezměnily. Všech sedm budov bylo zahrnuto mezi nejlepší architektonické projekty 20. století a na základě rozhodnutí světové organizace UNESCO byly tyto budovy zapsány do seznamu světových architektonických památek.²⁷

2.2.3. „Chruščovky“

Období sovětského vůdce N. S. Chruščova a jeho nástupců bychom mohli nazvat sovětským modernismem, který v sovětském Rusku existoval od poloviny 50. let do konce 80. let. V tomto období se odpouští od monumentalizace, protože N. S. Chruščov prosazoval zlidovění architektury²⁸, tedy výstavba má sloužit především celé společnosti bez rozdílu společenského postavení, takže se staví obytné domy „tzv. Chruščovky“ charakteristické svou stavební jednoduchostí (viz naše panelové domy z tohoto období).

Definitivní konec stalinské architektury nadešel v letech 1954–1955, a to po usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu (nejvyšší orgán KSSS) a po druhém Celosvazovém kongresu sovětských architektů, jenž se konal od 26. listopadu do 3. prosince 1955.²⁹

2.3. Stalinská architektura v zemích Evropy

Estetika stalinské architektury nebyla rozšířena výhradně v zemích bývalého Sovětského svazu, ale byla taktéž přenášena do jiných spřátelených socialistických států. Polsko během druhé světové války utrpělo daleko větší škody než Praha, a proto také stavební povalečná činnost měla mnohem pestřejší zastoupení. Jasnou ukázkou stalinské architektury je varšavský Palác kultury³⁰, jehož hlavním architektem byl sovětský mistr ve svém oboru Lev Rudněv. Věž budovy tyčící se do výšky 227 metrů se stala hlavní dominantou města. Stavbu bychom mohli

²⁷GORLOV, V: Stalin's Skyscrapers as a Monument to the Soviet Postwar Urban Development. In: Bulletin of Moscow Region State University. Series: History and Politic Sciences, 2017.

²⁸ HALÍK, P: Ideologická architektura, str. 450.

²⁹ ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция str. 13.

³⁰ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 6.

připodobnit k nerealizované stavbě Paláce sovětů v Moskvě. Palác kultury ve Varšavě se nachází v samém centru města, a právě od něj se odvíjí další městská zástavba.³¹

V lotyšské Rize byl vytvořen projekt současné budovy Akademie věd, který se z větší části inspiroval stalinskými mrakodrapy. Hlavním architektem se stal Osvalds Tilmanis.³² Výstavba se začala plánovat v roce 1950 a k otevření budovy došlo o osm let později. Během stavby se však změnilo plánované určení budovy. Původně se mělo jednat o kolchozní dům s hotelem, do něhož měli být ubytováni nejpokrokovější zemědělci pocházející z venkovských zemědělských oblastí. Budova měla být narozeninovým darem pro Stalina, ale Stalin v roce 1953 zemřel a slavnostního otevření se nedočkal.³³

V roce 1961 při výstavbě Casa Presei Libere³⁴ v Bukurešti se rumunští architekti nechali taktéž inspirovat prvky sovětské architektury, přičemž skupina rumunských architektů nějaký čas v Moskvě i skutečně pracovala za účelem získat zkušenosti pro výstavbu výškových budov.

Po vítězství Komunistické strany Československa na konci 40. let 20. století se v umění i v architektuře stal hlavním vzorem Sovětský svaz, a tudíž i socialistický realismus. Na našem území se vžilo označení importu tohoto sovětského stylu – sorela, které vzniklo z počátečních slabik názvu socialistický realismus a příjmení architekta Zdeňka Lakomého.³⁵ Co se týká nejvýznamnějších současných komplexů architektury socialistického realismu na území České republiky, jsou to především města Havířov a městská část Poruba v Ostravě. V pražské metropoli je to především hotel Imperial na Podbabě, který svým vzhledem kopíruje typické

³¹ ŠLIK, Jáchym. Hotel Družba: vrchol architektury stalinského socialistického realismu v Československu [online]. Hradec Králové, 2018 [cit. 2021-05-04]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3t0qna/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Luděk Vacín, Ph.D. str. 26.

³² Jānis KRASTIŅŠ, The Building of the Latvian Academy of Sciences in the Context of World Architecture.

³³ ŠLIK, Jáchym. Hotel Družba: vrchol architektury stalinského socialistického realismu v Československu [online]. Hradec Králové, 2018 [cit. 2021-05-04]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3t0qna/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Luděk Vacín, Ph.D. str. 26.

³⁴ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 8.

³⁵ ŠLIK, Jáchym. Hotel Družba: vrchol architektury stalinského socialistického realismu v Československu [online]. Hradec Králové, str. 26.

prvky stalinského architektonického stylu použité na Lomonosové univerzitě nebo Paláci kultury ve Varšavě.³⁶

Příkladem sociarealistického sochařství je zejména Stalinův pomník v Praze, dále pak pomníky V. I. Lenina a J. V. Stalina v Olomouci nebo Památník Rudé armády taktéž v Olomouci.³⁷

3. Třída Nezávislosti (проспект Независимости)

Hlavní ulice Minsku, v současnosti je pojmenovaná jako třída Nezávislosti, je typickým příkladem sovětské a postsovětské architektury. Rozlehlý bulvár je jedinečným symbolem města. Nenachází se zde mnoho starobylých budov, protože během druhé světové války byl Minsk kompletně srovnán se zemí.

Po druhé světové válce byla ulice postavena v jednotném stalinském stylu a právě tento fakt z ní učinil ojedinělý architektonický soubor svého druhu. Na světě neexistuje žádné jiné místo, na kterém by bylo koncentrováno takové množství zchovalých architektonických památek postavených ve stalinském empíru. Právě proto je třída Nezávislosti řazena k absolutním světovým unikátům.

3.1. Názvy hlavní třídy v průběhu let

Třída Nezávislosti měnila svůj název během 98 let své existence dokonce čtrnáctkrát. Tento průběh měl několik zásadních fází.

Svůj první název ulice získala díky patronu – sv. Zachariášovi (Zacharevská ulice). Tento název nesla ulice ze všech nejdéle, nazývala se tak až do roku 1919.³⁸ Od roku 1919 dostala ulice nový název – Sovětská ulice, ale ve stejném roce podlehl Minsk polské okupaci, a proto byla pojmenována po Adamu Mickiewiczovi. (Mickiewiczova třída) V roce 1920 se do oblasti navrátila sovětská moc, tudíž se ulici vrátil její původní název – Sovětská ulice, který jí setrval až do roku 1941.³⁹ Poté, co byl Minsk obsazen německými vojsky, byla hlavní minská ulice na několik měsíců přejmenována na Hauptstrasse. Po skončení druhé světové války byli Němci vyhnáni a ulice získala opět tradiční název Sovětská ulice. V roce

³⁶ ТАМТЭЖ

³⁷ Online dostupné z: <https://sochyamesta.cz/zaznam/18239>.

³⁸ ЭФИМЕНКО, А: Проспект Независимости – Минск, Диссертационная работа 2007 str. 8.

³⁹ ТАМТЭЖ

1952 mění svůj název na Stalinská třída.⁴⁰ V roce 1961 je třída přejmenována na Leninovu třídu a v roce 1991 ulice získává jeden ze svých posledních názvů, a to třída Franciska Skoriny. Svůj nynější název třída Nezávislosti získala v roce 2005.⁴¹

Je evidentní, že každá nová mocnost měla potřebu si název ulice přizpůsobit k obrazu svému. Pokud hovoříme o architektonickém plánu třídy, mohli bychom jej rozložit na tři části. Centrální část se nachází od prostoru náměstí Nezávislosti (площади Независимости) po náměstí Vítězství (площади Победы), druhá část se prostírá od náměstí Vítězství po náměstí Kalinina a třetí část je orientována od náměstí Kalinina až po příjezdovou část do města.

3.2. Centrální část třídy Nezávislosti a její pamětihodnosti

Hlavní část byla postavena v letech 1940–1960 a je považována za nejcennější. Všechny budovy nacházející se v této oblasti tvoří součást architektonického celku, který je chráněný státem.

3.2.1. Náměstí Nezávislosti (Площадь Независимости)

Náměstí Nezávislosti⁴² je považováno za hlavní náměstí v Minsku a nachází se na samotném začátku třídy Nezávislosti. Svou majestátní rozlohou patří k nejhonosnějším náměstím v Evropě, zároveň však tato oblast tvoří jádro městského centra. Vzhled prostoru byl realizován v období před první světovou válkou, v meziválečném období a taktéž po druhé světové válce. Nyní je toto náměstí součástí rozsáhlého architektonického komplexu.⁴³

Na náměstí se nacházejí moderní monumenty, jako např. Vládní dům, Běloruská státní univerzita, hlavní budova pošty, hotel Minsk a Rudý kostel (postaven v neogotickém stylu).⁴⁴ Zrod náměstí je spojen s činností architekta Josefa Langbarda.⁴⁵ V jeho nevšedním projektu vládního komplexu byl vyčleněn majestátní prostor pro náměstí, které mělo sloužit jako místo pro pořádání demonstrací a vojenských přehlídek. V poválečných letech se Minsk

⁴⁰ ТАМТЭЖ

⁴¹ ТАМТЭЖ

⁴² Viz seznam příloh obr. č: 9.

⁴³ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 32.

⁴⁴ ШЕБУШЕВА, И.Д: Минск – Харвест 2013, str. 229.

⁴⁵ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 25.

rozdíjel podle architektonického plánu schváleného vládou BSSR. Utvářelo se nové centrum města s hlavní dopravní tepnou – Stalinovou třídou. Vznikalo tak pozoruhodné moderní město.⁴⁶

Během druhé světové války byla většina budov na náměstí zničena. Jedinými stavbami, které válku přežily, byly Vládní budova a Rudý kostel. Po druhé světové válce se náměstí dvakrát rekonstruovalo. V roce 1964 na náměstí proběhly značné rekonstrukce, během nichž se náměstí rozšířilo na 7 ha a stalo se tak jedním z největších náměstí v Evropě.⁴⁷ Po rekonstrukci získalo náměstí rovněž obdélníkovou formu.

V roce 1980 začaly hlavní práce na minském metru a také na Paláci republiky, proto se stalo tehdejší Leninovo náměstí opět hlavním minským náměstím. V roce 1991 bylo náměstí přejmenováno na náměstí Nezávislosti.⁴⁸

Vzhled náměstí přestal vyhovovat novodobým standardům, a proto v letech 2002–2004 proběhla jeho v pořadí druhá rekonstrukce, během které byl vybudován rozsáhlý čtyřpatrový podzemní obchodní komplex „Stolica“. Na moderním náměstí bylo nově instalováno několik skleněných kupolí sloužících jako originální okna do obchodního domu.⁴⁹ Tvář města tak dosáhla trvalých změn supermoderními projekty.

3.2.2. Budova vlády (Дом правительства)

V roce 1929, tedy deset let po vytvoření BSSR, se představitelé republiky rozhodli, že je potřeba vybudovat administrativní budovu pro zástupce vlády⁵⁰. Koncept budovy byl již znám. Objekt měl být vybaven standardními pracovnými a působivými zasedacími místnostmi, ve kterých by mohly probíhat rozsáhlé ideologické akce. Do architektonické soutěže se přihlásili tři významní architekti a mistři ve svém oboru: Josef Langbard, Lev Rudněv a Noi Trockij. Stavba budovy, obsahující prostory pro všechny hlavní řídicí orgány republiky, byla

⁴⁶ ТАМТЭЖ

⁴⁷ ВОЛОЖИНСКИЙ, Владимир. *Площадь Независимости* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://minsk-old-new.com/places/ulicy/ploshhad-nezavisimosti>.

⁴⁸ ШИБЕКО З.В., ШИБЕКО С.Ф: "Минск: страницы жизни дореволюционного города". Мн. "Полымя", 1990.

⁴⁹ *Торговый центр Столица* [online]. [cit. 2021-5-4].

⁵⁰ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 10.

zahájena v roce 1930 podle projektu J. Langbarda, jehož práce byla v soutěži vyhodnocena jako nejlepší a doporučena bez jakýchkoliv úprav.⁵¹

Výstavba vládního komplexu se setkala s problémy hned u svého zrodu, protože Minsk v této době neměl územní rekonstrukční plán pro rozvoj města. Centrální ulice v Minsku o šířka 18–26 metrů byly hustě zastavěny, proto natolik významný vládní komplex nebylo možné lokalizovat v historickém centru města. Pro jeho výstavbu bylo vybráno místo nacházející se v západní části města – na současném náměstí Nezávislosti.⁵²

Vládní budova je doposud největší budovou v běloruské architektuře. Její objem činí 240 tisíc metrů krychlových, v budově najdeme více než 1000 pracoven, 4000 dveří a například 2000 oken. Prostor před budovou Vládního domu symbolicky dotváří sedmimetrová socha Lenina ukotvená na podstavci z černého labradoritu. Leninovu sochu vytvořil sochař Matvej Manizer. Zobrazuje Lenina, jak na pódiu hovoří k vojákům odcházejícím na západní frontu.⁵³

Možnosti výstavby takového objektu byly velmi omezené. V této době byl materiál jako kov a cement velkým nedostatkovým zbožím a zároveň v republice prakticky neexistovala stavební technika. Stavební základy byly proto vykopány ručně a techniku nahrazovala záda dělníků, na která si připevňovali dřevěné koše. Dělníci v nich tak následně mohli po žebřících vynášet cihly. První věžový jeřáb v civilní stavbě byl použit až v roce 1940.⁵⁴

Stavba započala v roce 1930 a trvala 4 roky, přičemž oficiální otevření objektu proběhlo 7. listopadu 1933. Interiéry se zdobily basreliéfy a freskami – hlavními důležitými motivy socialistického stavitelství. V současnosti v této budově funguje parlament a také Rada ministrů Běloruska.⁵⁵

⁵¹ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва,2020, стр. 37-38.

⁵² ВОЛОЖИНСКИЙ, Владимир. *Площадь Независимости* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://minsk-old-new.com/places/ulicy/ploshhad-nezavisimosti>.

⁵³ ТРУНОВА, Татьяна. *Достопримечательности Минска* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://dorogami-dushi.ru/dostoprimechatelnosti-minska-ploshhad-nezavisimosti/>.

⁵⁴ *ДОМ ПРАВИТЕЛЬСТВА В МИНСКЕ* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://planetabelarus.by/sights/dom-pravitelstva-v-minske/>.

⁵⁵ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва,2020, стр. 32.

Projekt vládní budovy přinesl architektu Langbardovi jeho první oficiální uznání, byl mu udělen titul Ctěný umělec BSSSR. I přes architektonickou jednoduchost budovy, která zůstávala pozadu za estetickým vývojem Moskvy, stavba maximálně uspokojila běloruské vedení, a to dokonce natolik, že v roce 1935 se vláda opět obrátila na Langbarda s prosbou o vytvoření kopie jeho projektu v běloruském Mohylově.^{56, 57}

⁵⁶ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 11.

⁵⁷ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 39.

3.2.3. Divadlo opery a baletu (Большой театр)

Poté, co se v republice objevila hlavní administrativní budova, se Běloruská SSR pokusila o realizaci nového projektu. Tentokrát se nejednalo o budovu administrativního rázu, ale o budovu určenou pro veřejnost – Divadlo opery a baletu.⁵⁸

Realizace tohoto projektu byla vzhledem ke komunistické povaze státu velmi choulostivou záležitostí, neboť estetika takového typu budovy mohla být považována za příliš buržoazní.

V letech 1930–1950 se na území Sovětského svazu objevilo asi 20 divadel opery a baletu velikostně srovnatelných s evropskými divadly. Charakteristickým rysem všech nových divadelních budov byl koncept, který se i nadále věnoval konstruktivistické inovaci, ale všechny projekty prošly během výstavby změnami ať už zevnitř, nebo zvenčí, čímž se přizpůsobily novému kulturnímu trendu.⁵⁹

Do architektonické soutěže tohoto projektu se zapojili i architekti Noj Trockij a Georgij Lavrov. Nejlépe připraveným účastníkem soutěže však byl Langbard, a to v důsledku toho, že byl neustále v kontaktu s místními stranickými kruhy a tudíž schopen předvídat očekávání vedení.⁶⁰

Divadelní kapacita, určená původně pro 3000 lidí, se ale během stavby musela snížit, a to na 1230 míst.⁶¹ Časově spadá budova minské opery do období sovětského předválečného konstruktivismu. Zároveň nese status památníku architektury národního významu.

Národní divadlo opery a baletu v běloruské republice je největším divadlem a zároveň jediným operním divadlem v zemi. Jedná se o hlavní muzikálovou a divadelní scénu v Minsku. Fasádu budovy zdobí sochy čtyř múz a celkový dojem ještě umocňuje impozantní fontána s pitnou vodou umístěná proti hlavnímu vchodu divadla.⁶²

⁵⁸ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 12.

⁵⁹ ШЕБУШЕВА, И.Д.: Минск – Харвест 2013, str. 79.

⁶⁰ БЕЛЛА, Ф.: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 39-41.

⁶¹ [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://bolshoibelarus.by/rus/>.

⁶² ШЕБУШЕВА, И.Д.: Минск – Харвест 2013, str. 78.

3.2.4. Akademie věd (Академия наук)

V letech, kdy byl již postaven Vládní dům a Divadlo opery a baletu bylo u svého stavitelského zrodu, se v Minsku začala stavět důležitá budova – Akademie věd.⁶³ Typický konstruktivistický projekt byl nejprve svěřen architektu Lavrovi. Ke stavební realizaci byl zvolen jeho plán, ale když přišla na řadu konkretizace hlavní části budovy, byl projekt zamítnut. V roce 1938 došlo k tvůrčí spolupráci se sovětským architektem Josefem Langbardem, jenž projekt dokončil.

Počáteční Lavrovův návrh posloužil Langbardovi jako inspirace, kterou ale vzápětí zcela přepracoval. K tomu, aby co nejlépe využil kompozice nacházející se v rohové části náměstí Nezávislosti, zvolil pro Akademii věd vějířovitou strukturu se zaoblenou kolonádou, která slouží jako spojnice mezi dvěma hlavními budovami.⁶⁴ Toto originální řešení sloužilo jako hlavní princip pro monumentalizaci budovy. V popředí dominují impozantní sloupy ve tvaru jednoduchých nezdobených válců. Je zde originální fasáda s perspektivou. Tento projekt dal podnět k důležitému soudobému kulturnímu obratu.⁶⁵

V roce 1937 použil Langbard velmi podobný styl při výstavbě budovy Ministerstva zahraničních věcí v ukrajinském hlavním městě Kyjevě.⁶⁶

⁶³ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 13.

⁶⁴ Архитекторы Советской Белоруссии. Биографический справочник. Минск: Беларусь, 1991.

⁶⁵ *Национальная академия наук Белоруси* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://nasb.gov.by/rus/about/glavnaya/>.

⁶⁶ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 14.

3.2.5. Minská brána (Минские ворота)

Architektonický komplex nacházející se naproti minskému vlakovému nádraží nese neoficiální název „Minská brána“. ⁶⁷ Tím, že pro sovětského člověka železniční doprava představovala hlavní způsob přepravy, se minské nádraží stalo hlavním vstupním bodem do města. Na výstavbu Minské brány byl povolán respektovaný leninský profesionál Boris Rubaněnko, který do projektu promítnul estetiku stalinského neoakademismu. ⁶⁸ Někteří odborníci však stavbu přiřazují k národnímu sovětsko-běloruskému stylu, poněvadž fasáda budovy je vyzdobena typickými národními běloruskými ornamenty v podobě chrp, zubrů a také motivu národního řemesla sluckých pásů. ⁶⁹

Minskou bránu lze chápat jako architektonický komplex skládající se ze dvou symetrických dvanáctipodlažních věží, které jsou součástí obytných budov, jež současníci považují za jedny z nejdražších nemovitostí v celém Bělorusku. V sovětských dobách byly do bytových jednotek ubytováváni železničáři, některým pracovníkům se dokonce byty za mimořádné zásluhy darovaly. ⁷⁰

Dvanáctipatrové věže připomínají tvarem pyramidy. Vrchní patra věží zaujmou špičatými pilíři. Ve výšce 30 metrů jsou věže po obvodu zdobeny honosnými sochařskými kompozicemi v podobě „socialistických bohů“ (vojáka, dělníka, kolchoznice, inženýra). ⁷¹ Zmíněné sochařské kompozice byly vyrobeny z betonu, které se však působením přírodních živlů začaly rozpadat, a proto na začátku 70. let musely být sochy z bezpečnostních důvodů z budovy demontovány. Na své místo se dostaly až roku 2004, kdy byly vyrobeny z nových odolnějších materiálů. ⁷² Budova je bohatě zdobena štukovou výzdobou v podobě maskaron, kartuší a národních vzorů. V horní části levé věže jsou umístěny největší fungující hodiny

⁶⁷ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 15.

⁶⁸ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020 str. 122-124.

⁶⁹ Минск. Справочник-путеводитель », Мн, Редакция политической лит-ры, 1956 г.

⁷⁰ Informace přejaté z dokumentárního cyklu online dostupného z:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=67&v=OX_VJpdak4U&feature=emb_logo.

⁷¹ ШЕБУШЕВА, И.Д. Минск – Харвест 2013. str. 68

⁷² Архітэтура Беларусі: Энцыклапедычны даведнік. — Мн.: БелЭн, 1993. str. 60.

v Bělorusku. Mají průměr více než 3,5 metru a velikost ručiček dosahuje délky téměř 2 metrů. V horní části pravé věže je umístěn litý státní znak bývalé BSSR.

V roce 1948 se hlavního architekta Borise Rubaněnka dotkla vlna židovských represí, byl zbaven veškerých svých projektů a musel předat vedení jiným architektům. Minskou bránu dokončil tým M. Osmolovského podle prvotních plánů Borise Rubaněnka.⁷³

3.2.6. Budova Hlavní pošty (Главный почтамт)

Budova Hlavní pošty⁷⁴, umístěna na samém začátku třídy Nezávislosti, se měla stát monumentálním symbolem, jehož architektonická role je srovnatelná s rolí přehyby v opěře.⁷⁵

Hlavním architektem projektu se stal Vladimír Korol. Už v jeho raných studentských pracích můžeme objevit výhradně konstruktivistické rysy, avšak v pozdějším tvůrčím vývoji se architekt ponořil do paladinské architektury, která se pod silným vedením Ivana Žoltovského rozšířila do celého sovětského svazu.⁷⁶

Stavba započala v roce 1949 a byla jednou z prvních, která vyrostla na ruinách po druhé světové válce. Budova je skvělým příkladem kombinace moderny a klasiky. Veškerý prostor mezi dvěma ulicemi v okolí budovy je plně symetrický. Fasádu zdobí bohatá štuková výzdoba a vysoké korintské sloupy. Hlavní část budovy je osazena dvojími sloupy umocňujícími její celkový monumentální charakter. Vstupní dvoupodlažní hala přechází do tvaru rotundy, v níž probíhají veškeré poštovní operace⁷⁷. Nad vstupním obloukem čtyřpatrové budovy, jsou umístěny takzvané „světové hodiny“, které do 70. let 20. století vždy dvakrát denně hrály běloruskou hymnu. Výzdoba vnitřních prostor je výrazně ovlivněna italskou architekturou.⁷⁸

⁷³ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 126.

⁷⁴ Viz seznam obrázkových příloh obr. č. 16.

⁷⁵ ШЕБУШЕВА, И.Д.: Минск – Харвест 2013 str. 43

⁷⁶ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 127-129.

⁷⁷ ШЕБУШЕВА, И.Д.: Минск – Харвест str. 51.

⁷⁸ Минский Главпочтамт – полезная информация | Gorod-Minsk.com. *Полезная информация о Минске | Что посмотреть в Минске* [online]. Copyright © 2020 [cit. 27.03.2021]. Dostupné z: <https://gorod-minsk.com/minskij-glavpochtamt.html>.

Korol dosáhl pronikavého úspěchu se stavbou této pošty, a tím se mu podařilo vytvořit estetický trend, v němž byly symboly italské renesance přizpůsobeny sovětské propagandě.

3.2.7. Budova Výboru pro bezpečnost (Здание КГБ)

Budova Státního bezpečnostního⁷⁹ výboru Běloruské republiky postavena již v roce 1946 na místě válkou zničeného hotelu, byla první realizovanou stavbou po druhé světové válce. Architektonická zakázka připadla Michailu Parusnikovi, který společně s Lvem Ryminským a svým týmem architektů vytvořili objekt, do něhož vložili prvky stalinského empíru.

Během navrhování projektu byla dodržována ta nejpřísnější opatření, protože nikdo jiný kromě dvou hlavních architektů se nesměl seznámit ani s předběžnými nákresey projektu. Celý architektonický proces se uskutečnil bez administrativních ujednání, kterými musely projít ostatní projekty staveb na třídě Nezávislosti. Podstatou mlčenlivosti byla skutečnost, že Ryminský musel dokončit studium Parusnikovových skic téměř ve vězeňských podmínkách. Konečnou verzi plánů připravil doslova „pod zámkem“ hlídaný v letním sídle KGB.⁸⁰

Stavbu tvoří dvě prostorná křídla, která jsou vzájemně propojena portikem (otevřená sloupová hala), který se skládá ze 4 sloupů zdobených korintskými hlavicemi. Centrální část budovy je inspirována ruským klasicismem. Hladká fasáda s obloukovými ornamenty zvýrazňuje osobitou monumentálnost bočních křídel i centrálního portiku. V pravé části objektu se nachází elegantní osmiúhlá věž, postavená na přání tehdejšího vedoucího bezpečnostního výboru Lavreja Canavy. V současnosti je budova využívána jako sídlo ministerstva zahraničí.⁸¹

3.2.8. Státní obchodní dům (ГУМ)

První zmínky o vzniku obchodního domu⁸² nacházejícího se na křižovatce ulic Sovětská (třída Nezávislosti) a Komsomolská, pocházejí z 28. května 1934.⁸³ Válkou však byla budova těžce poškozena, a tudíž se po válce objevily první nápady ohledně její rekonstrukce. Podle

⁷⁹ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 17.

⁸⁰ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 131.

⁸¹ Архітэтура Беларусі: Энцыклапедычны даведнік — Мн.: БелЭн, 1993.

⁸² Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 18.

⁸³ Архітэтура Беларусі: Энцыклапедычны даведнік — Мн.: БелЭн, 1993. str. 108.

hlavního územního plánu města mělo dojít k rozšiřování třídy a z toho důvodu musela být budova zbourána.⁸⁴

Architekty nového projektu se stali Roman Gegart a Lev Melegi. Melegi byl odborníkem v oblasti velikostně menších obchodních domů, situovaných po celém SSSR. Právě v důsledku jeho bohaté zkušenosti v dané oblasti byl Melegi vybrán k vybudování hlavního obchodního centra v Minsku.⁸⁵ Ve svém projektu vycházeli architekti také z mistrovských děl vrcholné italské architektury – Basilica Palladiana v benátském městě Vicenza a knihovny Marciana, nacházející se v samotných Benátkách.

Moderní obchodní komplex byl otevřen 5. listopadu v roce 1951, nebyl však otevřen pro širokou veřejnost, nýbrž pro představitele republiky a zástupce tisku. Pro veřejnost byl dům otevřen až o den později 6. listopadu.⁸⁶ V roce 1969 byl GUM jedním z prvních obchodů v Sovětském svazu, ve kterém byla zavedena metoda novátorské samoobsluhy.⁸⁷

V dekoru budovy jsou viditelné rysy francouzské renesance. Architekt Melegi se snažil vytvořit nezvyklou dekorativní složku na fasádě, ve které jsou osazena široká prostorová okna. Prvky stalinského empíru nejsou viditelné jen zvenčí, ale i ve vyzdobeném interiéru budovy, jenž je obohacen o další kamenné, kovové, keramické a skleněné prvky.⁸⁸

⁸⁴ ЭФИМЕНКО, А: Проспект Независимости – Минск, Диссертационная работа 2007 str. 48.

⁸⁵ ШЕБУШЕВА, И.Д: Минск – Харвест 2013 str. 190.

⁸⁶ ВОЛОЖИНСКИЙ, Владимир. *Государственный универсальный магазин* [online]. [cit. 2021-5-4].

Dostupné z: <https://minsk-old-new.com/places/primechatelnye-zdaniya/gum>.

⁸⁷ [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://gum.by/>.

⁸⁸ ЭФИМЕНКО, А: Проспект Независимости – Минск, Диссертационная работа 2007, str. 54.

3.2.9. Říjnové náměstí (Октябрьская площадь)

Majestátní Říjnové náměstí se nachází mezi dvěma hlavními minskými náměstími, a to mezi náměstím Vítězství a Nezávislosti. Současný název náměstí je spjat s rokem 1984, do té doby se nazývalo „Centrální náměstí“.⁸⁹

V roce 1998 byl na Říjnovém náměstí instalován ikonický objekt „nulový kilometr“ – žulový kámen pyramidového tvaru, jenž má za úkol symbolizovat věčnost a odolnost národa. Na bronzových deskách památníku jsou vyznačeny vzdálenosti k hlavním městům sousedních států. Na okrajových částech pyramidy se nacházejí bronzové kartuše s vyobrazením běloruské mapy, latinský citát „VIA EST VITA“ – „Cesta je život“ a verše Jakuba Kolase ("Дарогі, вечныя дарогі! Няма канца вам, ні супыну, Вы жывы кожную часіну").⁹⁰

Stalinova socha

V roce 1952 byla na Říjnovém náměstí instalována majestátní socha J. V. Stalina⁹¹, na jejímž podstavci nechyběla vyobrazení tradičních běloruských motivů. Autorem „vrcholného mistrovského díla“ byl běloruský umělec Andrej Bembel. Umístění prvků kultu diktátora do srdce města vyžadovalo, aby se v okolí kolem sochy nacházely stavby hodny diktátorské majestátnosti. Tato role připadla budově jedné z odborových organizací sovětského režimu, Paláci kultury odborových svazů. Socha Stalina však byla z Říjnového náměstí v roce 1961 odstraněna.⁹²

⁸⁹ ЭФИМЕНКО, А: Проспект Независимости – Минск, Диссертационная работа 2007, str. 49.

⁹⁰ („Cesty, věčné cesty! Neexistuje pro vás žádný konec, žádná zastávka, každou hodinu jsme naživu.“)

⁹¹ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 19.

⁹² ВОЛОЖИНСКИЙ, В. *Памятник Сталину* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://minsk-old-new.com/places/pamyatniki-i-skulptury/stalinu-iv-ne-sushhestvuet>.

3.2.10. Palác kultury odborových svazů (Дворец культуры профсоюзов)

Na vytvoření základní myšlenky projektu se krátce před svou smrtí podílel Lev Melegi, na ni v roce 1949 navázali Vladimir Eršov a Leonid Pavlov, již vytvořili v Minsku palác⁹³ postavený v klasicistním stylu.⁹⁴ Na složité výstavbě Paláce se podílela celá řada umělců.⁹⁵

Minský Palác odborových svazů je zdoben impozantním portikem, osazeným deseti sloupy s obloukovým průčelím, v němž je umístěna sochařská kompozice⁹⁶, na níž lze vidět postavu mladé dívky s houslemi, malého chlapce s glóblem, dělníka, rolníka, sportovce a intelektua. Předpokládá se, že všechny sochy měly skutečné předlohy. Celkový vzhled budovy připomíná vzhled římského impozantního Panteonu. Pokud nahlédneme do petrohradské architektury, je zjevné, že inspirací se stala Burzovní budova.⁹⁷

Frontální část vrcholného díla je orientována přímo k Říjnovému náměstí. Do přízemí budovy je situován prostorný luxusní sál s kapacitou 850 míst. Pódium sálu je vybaveno podle vzoru moskevského Velkého akademického divadla, vnitřní stěny mají v hojném měřítku štukovou výzdobu.⁹⁸ Palác odborových svazů tak patří k řadě typických stalinistických budov plných okázalé nádhery, která soupeřila s klasickými pomníky imperiálního Ruska.

3.2.11. Náměstí Vítězství (Площадь Победы)

Náměstí Vítězství⁹⁹ je považováno za jedno z nejvelkolepějších a nejslavnějších náměstí hlavního města. Právě na tomto místě mohou ať už místní obyvatelé, nebo turisté uctít minutou ticha památku běloruských vojáků padlých za druhé světové války. Náměstí bylo založeno v roce 1939 a nazýváno „Kulatým náměstím“ (Круглая площадь).

⁹³ Viz obrázkových příloh obr. č: 20.

⁹⁴ ШЕБУШЕВА, И.Д: Минск – Харвест 2013 str. 85.

⁹⁵ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва,2020, str. 147.

⁹⁶ Viz obrázkových příloh obr. č: 21.

⁹⁷ Viz obrázkových příloh obr. č: 22.

⁹⁸ *Республиканский дворец культурт профсоюзов* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://rdkp.by/o-dvortse/>.

⁹⁹ Viz obrázkových příloh obr. č:23.

V roce 1958 bylo přejmenováno a získalo tak svůj nový název – náměstí Vítězství. V ústředním bodu náměstí byl instalován ohromující památník Vítězství, jenž se stal hlavní architektonickou dominantou prostoru. Památník symbolizuje odvahu o obětavost vojáků a partyzánů, kteří bojovali za svobodu a nezávislost své vlasti.¹⁰⁰

Památník mající tvar obelisku je vyhotoven ze žuly a usazen na mohutném podstavci, jenž je zdoben tradičním běloruským dekorem. Obelisk doplňuje třímetrový bronzový Řád vítězství¹⁰¹ nacházející se na samém vrcholu. Ve spodní části obelisku je umístěn na zdůraznění hrdosti tzv. „Vítězný meč“. Na památníku nejsou uvedena jména vojáků, pouze letopočty 1941–1945. Hlavní dekor obelisku představují sochařské reliéfy, zrcadlící události druhé světové války. Autory těchto propracovaných reliéfů jsou slavní běloruští sochaři Z. I. Azgur, A. K. Glebov a A. O. Bembel.¹⁰² V těsné blízkosti památníku hoří tzv. „věčný oheň“, jenž byl poprvé zapálen 6. července 1961 hrdinou Sovětského svazu, generálmajorem A. S. Burdeynym.

Koncepce památníku byla částečně pozměněna, památník měl dosahovat výšky 48 metrů (nikoliv současných 38 metrů). Hlavním důvodem zmenšení památníku bylo blížící se desetileté výročí osvobození země, v důsledku čehož se práce nestihla dokončit.¹⁰³

Památník je ze všech světových stran obklopen bronzovými věnci symbolizujícími 4 základní fronty, které Minsk osvobodily od nacistického Německa. U příležitosti 40. výročí vítězství byla 8. května 1985 v podzemním průchodu pod Vítězným náměstím otevřena pamětní síň na počest padlých hrdinů Sovětského svazu při osvobození Běloruska. Památník je ze všech světových stran obklopen bronzovými věnci, jejichž úkolem je symbolizovat 4 základní fronty, které Minsk osvobodili od nacistického Německa.

Za účelem 40. výročí vítězství byla 8. května 1985 v podzemním průchodu pod Vítězným náměstím otevřena pamětní síň na počest padlých hrdinů Sovětského svazu za osvobození Běloruska.

¹⁰⁰ ШЕБУШЕВА, И.Д.: Минск – Харвест 2013 str. 147.

¹⁰¹ Viz seznam obrázkových příloh obr. č: 24.

¹⁰² ТАМТЭЖ

¹⁰³ БЕЛЛА, Ф.: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 84.

3.3.Zničení Minsku

Dne 23. srpna 1939 byl v Moskvě podepsán dokument, který zaskočil celý svět. Hitlerovské Německo a stalinistické SSSR podepsaly pakt o neútočení zprostředkovaný ministry zahraničí obou stran. Ve smlouvě se obě strany zavázaly, že nepoužijí vojenskou sílu proti druhé straně a nespojí se s jejími nepřáteli. Tato dohoda mezi nacistickými a sovětskými úřady nebyla jenom vzájemným preventivním opatřením, oba diktátoři měli v plánu krýt svá vojska a zároveň si dopředu plánovali rozdělit svoji kořist v podobě území Evropy. Ke zveřejněnému obsahu paktu Ribbentrop–Molotov byly přidány tajné protokoly o poněkud cynické vojenské dohodě, která stanovila rozdělení anektovaných území mezi Německo a SSSR včetně území Polska.¹⁰⁴

Hitlerův útok na tuto zemi 1. září 1939 vyprovokoval účast Anglie a Francie k válce o něco později. Tím, že Stalin zavedl vojenské síly do Běloruska, získal také „svou“ část Polska. Tento šachový tah mezinárodních vojenských aliancí podruhé radikálně změnil situaci 22. června 1941, kdy Hitler porušil stávající dohody a to tím, že napadl svého bývalého spojence. Tento akt Stalina zaskočil a Rudá armáda, dezorganizovaná hromadnou likvidací důstojníků, nedokázala odolat německé bleskové válce. I přes silný odpor bylo běloruské hlavní město 28. června 1941 obsazeno německými vojsky.¹⁰⁵ Taková rychlá a drtivá porážka sovětské armády přinutila Běloruskou SSR, aby zorganizovala sabotáže továren a běloruské infrastruktury, zatímco vláda byla evakuována speciálními vlaky, přičemž zanechala většinu správního aparátu ve městě.¹⁰⁶

Město okupované nacistickými silami se stalo přechodným administrativním centrem hitlerovského Německa. Pod krutým velením Wilhelma Kube, jenž byl jmenován generálním komisařem Běloruska, nacisté nejprve zničili Leninovu sochu a vzápětí se vládní budova stala přechodným hlavním centrem nacistické administrativy. Přes sovětský znak, jenž byl na fasádě budovy, byla vyvěšena nacistická vlajka s hákovým křížem za účelem nastolení nového zákona a řádu.

¹⁰⁴ ANCIPIENKA, A., AKUDOVIČ V, Neznámé Bělorusko, Praha. (2005),

¹⁰⁵ ŘEZNÍK, M: *Bělorusko*. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států, str 23.

¹⁰⁶ TAMTÉŽ

Od července 1941 bylo v historickém centru města vytvořeno ghetto pro běloruské a ruské Židy, které čítalo 100 000 lidí, z toho 80 000 z nich bylo brutálně zabito ozbrojenými silami SS.¹⁰⁷

Hlavní město Běloruska bylo během druhé světové války téměř zcela vymazáno z povrchu země. Zachovalo se pouze 20 % z celkového počtu budov v tehdejší Běloruské sovětské socialistické republice. Vedení BSSR se rozhodlo, že město zrekonstruováno nebude, ale přišlo s náročným plánem, a to postavit Minsk od úplného začátku, a přitom dodržet hlavní linii dané doby a jednotnou koncepci.¹⁰⁸

3.4. Znovuzrození města

Rozsah zničení Minsku vyvolal otázky kolem proveditelnosti rekonstrukce. Objevily se totiž návrhy na výstavbu zcela nového města několik kilometrů od zcela zničeného Minsku, ale nakonec zvítězila idea opětovného postavení města.¹⁰⁹

Organizace úklidu města od ruin byla po druhé světové válce pod správou speciálně vytvořeného fondu pro demolici zničených budov. Na základě rozhodnutí vlády se obyvatelé Minsku starší 18 let museli podílet na obnově města. Existoval speciální dokument, který byl vydáván zástupci okresních výkonných výborů. V dokumentu byly přesně uvedeny druh a místo vykonávané práce a také počet odpracovaných hodin.¹¹⁰

V Minsku probíhaly pravidelné hromadné akce – tzv. „subotniki“ a „voskresniki“, během kterých se i prostí obyvatelé Minsku velmi aktivně podíleli na obnově zpusťšeného města. 8. října 1944 proběhl první tzv. „voskresnik“, kterého se celkově zúčastnilo 33 tisíc obyvatel Minsku. To se nevídaně zúčtovalo. Během této neděle bylo odklizeny 1 316 000 cihel a přes jednu tunu různých stavebních materiálů.¹¹¹

Rozhodnutím sovětské vlády v roce 1943 bylo zřízeno pod Radou lidových komisařů BSSR oddělení architektury, které mělo za úkol řídit a kontrolovat projekty na obnovu a rekonstrukci

¹⁰⁷ ТАМТЭЖ

¹⁰⁸ PAVLÍČEK, M: Bělorusko země přátel stát se sociálně orientovanou tržní ekonomikou, Orego 2007, str.10.

¹⁰⁹ Архітэктурa Беларусі: Энцыклапедычны даведнік. — Мн.: БелЭн, 1993 str. 15.

¹¹⁰ КРАПИВИН, Сергей. Минск осени 1944 года: первый всегородской воскресник. *TUT.BY* [online]. , 3 [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://ria.ru/20130608/941627670.html>.

¹¹¹ ТАМТЭЖ

městských částí a vesnic. První poválečný všeobecný plán Minsku byl vypracovaný významnými sovětskými architekty koncem roku 1945 - (N. Trachtenberg a M. Androsov, inženýři - K. Ivanov, V. Tolmačev a R. Obrazcovová, poradci - prof. Semenov a N. Poljakov).¹¹²

Obecnému plánu předcházelo vypracování v roce 1944 "Plánovací skica Minsku". Zúčastnili se jej architekti A.Šušev, A.Mordvinov, N.Kolli, V.Semenov, B.Rubanenko, I.Langbard, N.Trachtenberg. Po určitých úpravách byl obecný plán schválen v polovině roku 1946.¹¹³

Historie novodobého Minsku se začala psát v roce 1945, a to tehdy, když se vůdce sovětského svazu Josif Vissarionovič Stalin vypravil do německé Postupimi, kde probíhala konference ohledně otázky uspořádání Evropy po druhé světové válce. Jakmile se Stalin zastavil na minském vlakovém nádraží situovaném v centru města, spatřil, v jakém stavu se město nachází. Viděl jen ruiny. Během jeho pětadvacetiminutového pobytu na něj město zapůsobilo tak silným dojmem, že se rozhodl do Minsku povolat nejlepší architekty a stavitele z Moskvy i Petrohradu. Díky tomuto přání se ve zpustošeném Minsku ocitli ti nejlepší architekti Sovětského svazu: Mikhail Parusnikov, Boris Rubaněnko, Gerart Kikhajilovich a také významný běloruský architekt Iosif Langbard. Všichni výše zmínění architekti prakticky okamžitě začali plnit svůj nelehký úkol. Prolínání rozumu a talentu umožnilo nejenom obnovit, ale v podstatě znovu vybudovat celé město ve stalinském empíru.

Za vlády Stalina Bělorusko získalo pozici jednoho ze zakládajících států OSN (jako například i Ukrajina). Za tímto účelem bylo možné realizovat propagandu na mezinárodní úrovni. Aglomerace města se stala rychlou a účinnou. Do Minsku stejně jako do Stalingradu nebo Kyjeva byla posílána výpomoc z jiných sovětských republik. Architekti si plně uvědomovali, jaké požadavky jsou na ně kladeny – vyhotovení staveb v co nejrychlejších termínech. Jejich veškeré úsilí se zaměřovalo na rekonstrukci třídy Nezávislosti, která se změnila na „minskou Champs Elysees“.¹¹⁴ Třída byla rozšířena do dvojnásobné šířky na 50 metrů a v současné době dosahuje impozantní délky 15 km

¹¹² Архитекторы Советской Белоруссии. Биографический справочник. Минск: Беларусь, 1991 str. 50

¹¹³ Архитекторы Советской Белоруссии. Биографический справочник. Минск: Беларусь, 1991 str. 51-52

¹¹⁴ БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020, str. 124

3.5. Význam Třídy Nezávislosti

Architektonický soubor centrální třídy běloruského hlavního města je slavný svou historickou hodnotou a kulturní výjimečností. Třída Nezávislosti je zařazena do desetidílné encyklopedie „Celosvětová architektura v letech 1900–2002“. V současnosti se zvažuje o zařazení tohoto unikátního architektonického komplexu do světového dědictví UNESCO.¹¹⁵

Hlavní městská tepna třída Nezávislosti je na celém světě nejcennější architektonickou památkou ze sovětské éry a nepochybně patří k nejpozoruhodnějším stavebním dílům východní Evropy.

Je velmi důležité podotknout, že celý architektonický komplex nemá pouze kulturní význam, ale hlavně význam politický. Důmyslná výstavba celé třídy je úzce spjata s vítězstvím Rudé armády nad nacistickým Německem.¹¹⁶

Moderní funkční hodnota třídy je dána skutečností, že ať už na ní, nebo v její bezprostřední blízkosti se nacházejí důležité státní budovy (sídlo prezidenta republiky, Palác republiky atd.)

V kontextu dějin architektury 20. století je soubor budov nacházejících se na třídě Nezávislosti jedinečný svou stylistickou unifikačí. Veškeré budovy urbanistické kompozice až po reklamní a drobné architektonické jednotky byly řešeny jednotnou architektonickou linkou. V pozdějších dobách nebylo nikdy podobného výsledku dosaženo.

¹¹⁵ ЭФИМЕНКО, А: Проспект Независимости – Минск, Диссертационная работа 2007, str. 103

¹¹⁶ ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007 str. 242

4. Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce je charakteristika stalinské architektury především v Minsku a Moskvě. V práci nejsou představeni všichni zástupci stalinského empíru, a to vzhledem k její omezené délce. Z toho důvodu proběhl výběr z architektonického a urbanistického hlediska významných staveb výběrově, přičemž jsem zaměřil na ty stavby, které jsem měl možnost vidět na vlastní oči během své měsíční stáže na minské Státní univerzitě.

Minská scenerie představuje kombinaci dvou architektonických stylů; jednak to jsou budovy s jednoduchými konstruktivistickými liniemi a jednak majestátní stalinské budovy s bohatým dekorem. Je to ojedinělý architektonický soubor, který ve světě nemá obdoby. Fasády Vládního domu, Národního divadla, Paláce kultury a budovy KGB, státního obchodu a Hlavní pošty a svědčí o tom, že se sovětská vláda snažila určitým způsobem obohatit zemi společensky potřebnými budovami a přitom prosadit svoji propagandu.

Do období druhé světové války byla minská architektura obohacena o řadu nových budov: Vládní budova, Národní divadlo, Akademie věd a budova Státní univerzity. V tomto období se zde uplatnili především architekti jako I. Langbard nebo M. Parusnikov.

Během druhé světové války byl Minsk z drtivé většiny zničen, ale přes veškeré úsilí jeho obyvatel a hlavního architektonického tria (Langbard, Sčusev, Parusnikov) bylo město vybudováno od samého začátku. V roce 1944 se stal hlavním architektem A. Sčusev, který spolu se svým týmem vypracoval generální plán na výstavbu města. Na rekonstrukci se podíleli místní architektoničtí profesionálové, na které dohlíželi speciálně vybraní architekti z Moskvy, pod jejichž vedením se město mělo stát důstojnou „vstupní bránou“ Sovětského svazu“. Typická kombinace antických elementů z architektury starého Říma, renesance a také prvků z palládiánské architektury měla vytvořit velkolepý vzhled Minsku, což se skutečně podařilo.

Jak už je v práci zmíněno, centrální část třídy Nezávislosti je zapsána do předběžného seznamu světového dědictví UNESCO. Na internetu ani v odborných zdrojích se mi nepodařilo získat aktuální informace ve věci zapsání Třídy do

Měl jsem možnost se do Minsku před rokem podívat, ale bohužel kvůli koronavirové pandemii jsem byl přinucen město ze dne na den opustit. S tím je spojen i fakt, že jsem v Bělorusku neměl

dostatečné množství času na vyhledávání odborných podkladů pro svoji práci. Musel jsem především čerpat z ruských online knihoven nebo z různých internetových portálů. Naprostá většina zdrojových informací byla v ruštině, a tudíž jsem si kromě výzkumu mohl vyzkoušet i překladatelskou činnost.

5. Резюме

Тема данной бакалаврской работы – «Эстетика сталинской архитектуры в Минске». Выбор данной темы обусловлен тем, что я находился в белорусской столице на месячной стажировке, во время которой я имел возможность ближе познакомиться с городом. Минск произвёл на меня настолько приятное впечатление, что я решил посвятить ему свою бакалаврскую работу.

Данная бакалаврская работа состоит из 49 страниц и в первую очередь рассказывает о проспекте Независимости в Минске. Далее приводятся самые яркие примеры сталинской архитектуры в Москве и других странах восточной Европы, где также можно найти проявления сталинского ампира. В конце работы приводятся фотографии и список использованных источников.

Целью работы является изучение главной магистрали белорусской столицы – проспекта Независимости, а также достопримечательностей, находящихся вдоль проспекта. Далее целью работы является раскрытие темы сталинского ампира, приведение подробных сведений об ансамбле в целом, описание главных архитектурных черт зданий, входящих в архитектурный ансамбль проспекта, а также описание того, как сталинская архитектура определила будущий облик Минска.

Данная работа разделена на две главы, которые далее подразделяются на разделы. В первой главе читатель знакомится с ключевыми сведениями о терминологии, встречающейся в данной работе. Далее представлена информация о лидирующем направлении в советской архитектуре с начала 20-х до конца 50-х годов 20-го века. В вышеуказанной части описаны три основных этапа развития сталинской архитектуры. В этом разделе изложены основные мысли о зарождении нового архитектурного стиля, тесно связанного с международным архитектурным конкурсом на Дворец Советов, насчитывавшем более двухсот проектов. Самым лучшим проектом был признан проект И. Иофана, который, по мнению жюри (в главе со Сталиным), должен был совместить в себе все самое лучшее из других проектов. Окончательное видение проекта было принято к концу 30-х годов выдающимися архитекторами (Б. Иофан, В. Гельфрейх, А. Щуко). План проекта Дворца Советов в итоге не был реализован.

В следующем разделе находятся яркие примеры дальнейшего этапа сталинской архитектуры в Москве. Прозвище «Семь сестёр» получили во многих странах мира сталинские высотки, которые должны были стать окружением так и не возведённого Дворца Советов. К сталинским высоткам относятся следующие здания: административно-жилое здание возле Красных Ворот, здание МИД, жилой дом на Котельнической набережной, жилой дом на Кудринской площади, гостиницы «Украина» и «Ленинградская», а также главное здание МГУ.

Следующий раздел посвящается постройкам, возведённым в восточных странах Европы. Это, например, Дворец культуры и науки в Варшаве, Академия наук в Риге или Дом свободной прессы в столице Румынии. Стиль сталинского ампира можно также заметить на гостинице «Дружба» (сегодня – Imperial) в Праге. Далее элементы сталинского ампира встречаются в квартале Острава-Поруба, в моравском городе Оломоуц находятся памятники В. И. Ленину и И. В. Сталину, а также в городе есть памятник Красной армии, напоминающий о днях освобождения страны Красной армией.

В следующей главе детально описывается минский проспект Независимости, возведённый в унифицированном стиле сталинского ампира. Проспект является уникальным экземпляром сталинской архитектуры, который был внесён в предварительный список всемирного наследия ЮНЕСКО, но в настоящее время, к сожалению, о включении проспекта Независимости в этот список никакой актуальной информации нет.

В следующем разделе говорится о богатой истории названий проспекта. Складывается впечатление, что каждая власть считала нужным поменять название этой улицы, т. к. за последнее столетие её название менялось более 10 раз. Последнее переименование улицы произошло в 2005 году, когда главную магистраль стали называть проспектом Независимости.

В последующих частях работы детально представлены здания, находящиеся вдоль проспекта. Площадь Независимости считается второй по величине в Европе и главной площадью города Минска. Ансамбль площади формировался в течение долгого периода: до Первой мировой войны, в межвоенный период, и даже после Второй мировой войны. Украшением площади является Красный костел Симеона и Елены. На площади стоит

образец социалистического конструктивизма – здание правительства, в котором работает белорусский парламент. Следующей доминантой площади является здание Педагогического факультета. Также на площади находится здание мэрии Минска.

В самом начале проспекта Независимости находится здание Главпочтамта, построенное по проекту В. Короля. Посмотрев на здание, сразу можно заметить основные черты сталинской архитектуры: выступающая арка, колонны, классический фасад, наличие лепнины. Стоя перед Главпочтамтом, появляется чувство, что мы находимся прямо перед фонтаном Треви в Риме.

Еще одним ярким примером сталинской архитектуры являются Ворота Минска, о которых говорится в разделе 3.2.5. Они представляют собой комплекс, состоящий из двух симметричных башен. В верхней части левой башни находятся самые большие часы в Беларуси. На уровне предпоследнего этажа находятся так называемые «социалистические боги». Верхнюю часть левой башни украшает герб бывшего Советского Союза.

К главным украшениям проспекта Независимости относится здание ГУМа, которое описано в следующем разделе. Здесь представляется великолепное здание ГУМа, на проектировании которого архитекторам удалось применить все основные элементы архитектурного стиля как внутри, так и снаружи. В данном разделе приведены даты открытия этого здания для широкой публики.

К одной из самых широких площадей в Минске относится Октябрьская площадь, находящаяся между площадями Независимости и Победы. На площади находится Дворец Профсоюзов, о котором говорится в следующем разделе. На площади установлен культовый знак – нулевой километр, однако раньше на площади возвышалась статуя Сталина, которая была убрана после разоблачения культа Сталина в 1981 г.

Последняя площадь, о которой говорится в моей бакалаврской работе – это площадь Победы, которая воспринимается минчанами как одна из самых величественных площадей в городе. Главной доминантой этой площади является обелиск, который символизирует мужество и смелость солдат, защищавших независимость своей родины.

В последних двух разделах описывается сокрушительное уничтожение Минска. Во время Второй мировой войны Минск был разрушен более чем на 80 %. Только самые прочные сооружения уцелели перед нападением немецких нацистов на город. Среди них был, например, Дом Правительства, проект И. Лангбарда. Глядя на руины города, правительство БССР предложило отстроить весь город с нуля, хоть некоторые члены выступали за идею переместить город на место, находящееся в нескольких километрах от разрушенного Минска. В восстановлении Минска также приняли участие минчанине, организовавшие массовые выходы населения на работы по восстановлению Минска. Этому населению были выданы личные трудовые книжки.

В одном из последних абзацев в разделе «Восстановление Минска» представлена история, в которой выступает Сталин, едущий поездом в Потсдам на конференцию по устройству Европы после Второй мировой войны. Когда состав остановился на вокзале в самом центре Минске, Иосиф Виссарионович был потрясён разрушениями. Кругом были одни руины. Тогда было принято, что главу государства сопровождали руководители регионов, через которые проходил маршрут. Первый секретарь ЦК Компартии Беларуси П. К. Пономаренко (возглавлявший штаб партизанского движения во время войны) стал объяснять, что здесь проходили очень серьёзные бои и Минск подвергся многочисленным бомбардировкам. Сталин тут же принял решение срочно направить в Минск лучших архитекторов Москвы и Ленинграда. Благодаря этому решению здесь оказались самые лучшие на тот момент архитекторы СССР: М. П. Парусников, Б. Р. Рубаненко, Р. М. Гегарт и др. Это крупнейшие зодчие, которые сразу приступили к работе.

Важно отметить, что строение проспекта Независимости имело, прежде всего, политическое значение – победа Красной армии над войсками нацистской Германии.

Минский пейзаж представляет собой идеальное совмещение двух архитектурных стилей: с одной стороны, в городе есть здания с простым конструктивистским обликом, а с другой стороны здесь есть и изысканные здания с богатым декором. Фасады здания правительства, Большого театра, Дворца профсоюзов, здания КГБ, здания ГУМа и Главпочтамта свидетельствуют о том, что советская власть не намеревалась заполнить город только муниципальными зданиями. Прежде всего она хотела проводить свою собственную пропаганду.

Год назад мне удалось поехать на стажировку в белорусскую столицу. В Минске я пробыл месяц, но, к сожалению, из-за эпидемии коронавируса я был вынужден немедленно уехать из Минска. Это является главной проблемой, с которой мне пришлось столкнуться – у меня не было достаточно времени для поиска научных материалов для моей бакалаврской работы. По этой причине я был вынужден искать информацию преимущественно в онлайн источниках. Подавляющее большинство исходной информации написано на русском языке, поэтому я также попробовал себя в роли переводчика.

6. Seznam literatury

1. ЭФИМЕНКО, А: Проспект Независимости – Минск, Диссертационная работа 2007
2. PAVLÍČEK, M: Bělorusko země přátel stát se sociálně orientovanou tržní ekonomikou, Orego 2007
3. ŠLIK, J: Hotel Družba: vrchol architektury stalinského socialistického realismu v Československu [online]. Hradec Králové, 2018 [cit. 2021-05-04]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3t0qna/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Luděk Vacín, Ph.D. str.
4. GORLOV, V: Stalin's Skyscrapers as a Monument to the Soviet Postwar Urban Development. In: Bulletin of Moscow Region State University. Series: History and Politic Sciences, 2017
5. Архитекторы Советской Белоруссии. Биографический справочник. Минск: Беларусь, 1991
6. Архітэтура Беларусі: Энцыклапедычны даведнік.. — Мн.: БелЭн, 1993
7. БЕЛЛА, Ф: Минск: архитектура столицы 1917-1956. Москва, 2020.
8. ВАСЬКИН, А. А. Сталинские небоскребы: от Дворца Советов к высотным зданиям. — М.: Спутник, 2006
9. ВАСЬКИН, А. А: Архитектура и история сталинских высоток. Москва: Спутник, 2006.
10. ДУХАН, И. Н: Горизонталь и возвышенное: Неоклассический ансамбль в Минске, 2014
11. ТУГАРИНОВА, С.Д. Дворец Советов – архитектурные конкурсы 1930х гг, Москва, 2016
12. ХМЕЛЬНИЦКИЙ, Д. С: Архитектура Сталина: Психология и стиль. — М.: Прогресс-Традиция, 2007
13. ШЕБУШЕВА, И.Д. Минск – Харвест 2013
14. A.Ancipienka, V.Akudovič, (2005), Neznámé Bělorusko, Praha.

7. Seznam elektronických zdrojů

1. ТРУНОВА, Татьяна. *Достопримечательности Минска* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://dorogami-dushi.ru/dostoprimechatelnosti-minska-ploshhad-nezavisimosti/>
2. *Торговый центр Столица* [online]. [cit. 2021-5-4].
3. *Республиканский дворец культур профсоюзов* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://rdkp.by/o-dvortse/>
4. *Национальная академия наук Белоруси* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://nasb.gov.by/rus/about/glavnaya/>
5. КРАПИВИН, Сергей. Минск осени 1944 года: первый всегородской воскресник. *TUT.BY* [online], 3 [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://ria.ru/20130608/941627670.html>
6. *ДОМ ПРАВИТЕЛЬСТВА В МИНСКЕ* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://planetabelarus.by/sights/dom-pravitelstva-v-minske/>
7. ВОЛОЖИНСКИЙ, Владимир. *Площадь Независимости* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://minsk-old-new.com/places/ulicy/ploshhad-nezavisimosti>
8. ВОЛОЖИНСКИЙ, Владимир. *Памятник Сталину* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://minsk-old-new.com/places/pamyatniki-i-skulptury/stalinu-iv-neshhestvuet>
9. [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://gum.by/>

8. Seznam obrázkových příloh

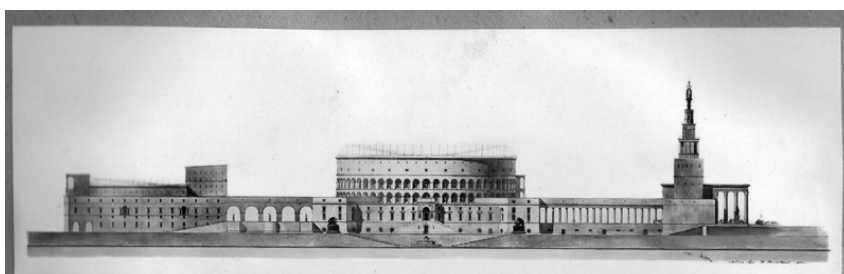
Příloha č. 1: Palác sovětů a chrám Krista Spasitele (online dostupné z: https://ic.pics.livejournal.com/graf_orlov33/77012866/1436961/1436961_original.jpg)

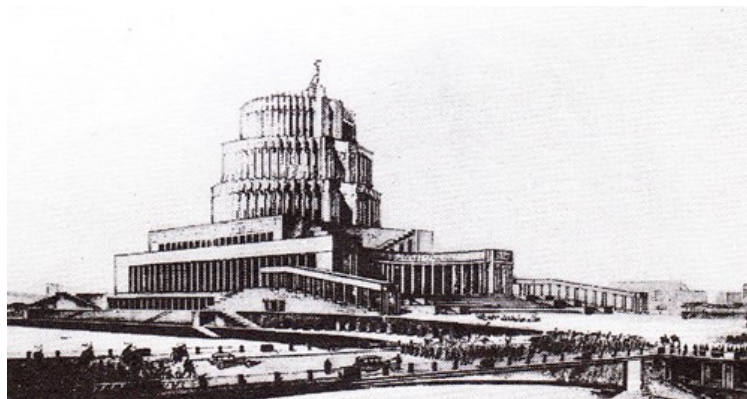
Příloha č. 2: Návrh Paláce sovětů – Hector Hemilton (online dostupné z: https://187011.selcdn.ru/thumbnails/photos/2017/04/20/plktrzqyrpjnkhur_1024.jpg)

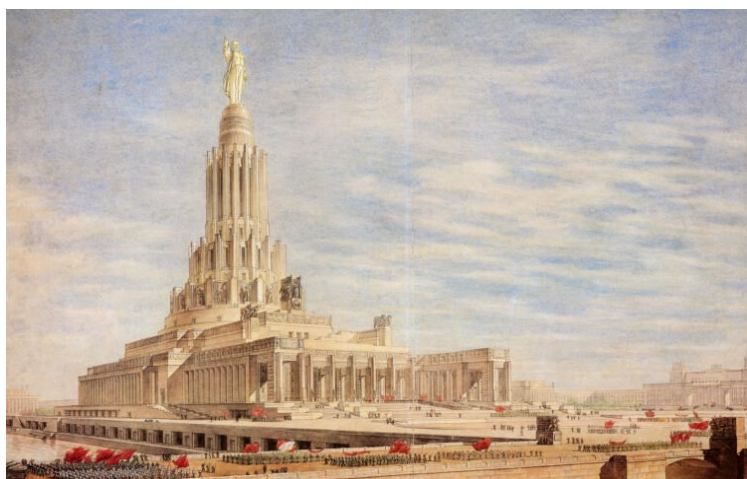
Příloha č. 3: Návrh Paláce sovětů – Ivan Žoltovský (online dostupné z: https://cont.ws/uploads/pic/2016/7/Zoltovskij-II-3-800_zps43a87ce9.jpg)

Příloha č. 4: Počáteční verze Iosifa Iofana (*online dostupné z <https://r4.mt.ru/r7/photoB164/20622584939-0/jpg/bp.webp>*)

Příloha č. 5: Finální verze projektu Paláce sovětů (*online dostupné z https://way2day.com/wp-content/uploads/2017/12/Dvorets-Sovetov_1700-min.jpg*)

Příloha č. 6: Varšavský palác kultury (*autor: Wikimedia Commons, online dostupné na https://zpravy.idnes.cz/foto.aspx?r=zahranicni&foto1=JW459384_palac.JPG*)

Příloha č. 7: Akademie věd v Rize (online dostupné na <https://s16.stc.all.kpcdn.net/share/i/4/1327804/wx1080.jpg>)

Příloha č. 8: Casa Presei Libere (online dostupné z <https://destepti.ro/wp-content/uploads/2016/08/Casa-Presei-Libere.jpg>)

Příloha č. 9: Náměstí Nezávislosti (online dostupné z <https://tripstories.ru/wp-content/uploads/2018/12/ploshhad-nezavisimosti.jpg>)

Příloha č. 10: Budova vlády (online dostupné z: http://kezling.ru/wp-media/belarus_1_013.jpg)

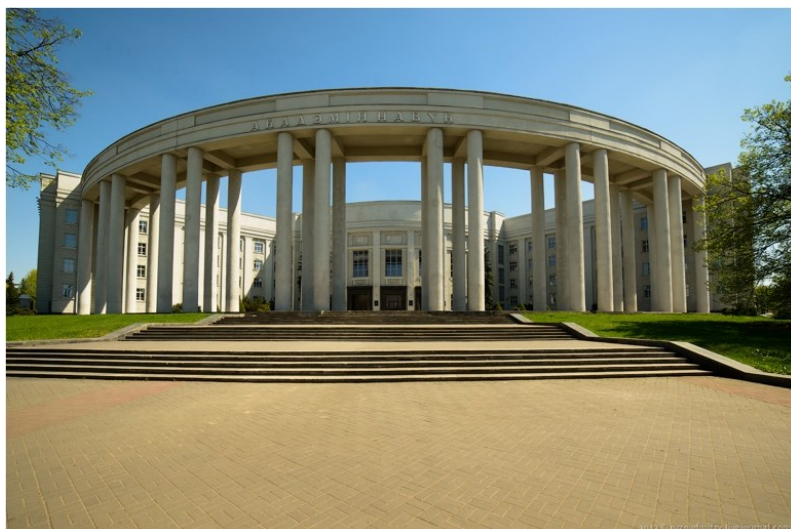
Příloha č. 11: Prototyp vládní budovy v Mohylově (online dostupné z: <https://img.lookmytrips.com/images/look68u2/big-57f4b8e7ff9367479c071006-580f6f6f54a94-1c0urrf.jpg>)

Příloha č. 12: Divadlo opery a baletu (online dostupné z <http://s4.fotokto.ru/photo/full/446/4466237.jpg>)

Příloha č. 13: Vědecká akademie v Minsku (online dostupné z: https://4esnok.by/wp-content/uploads/2016/10/0_76799_13f8362a_orig.jpg)

Příloha č. 14: Ministerstvo zahraničí v Kyjevě (online dostupné z: https://m.gordonua.com/img/article/15073/53_big.jpg)

Příloha č. 15: Minská brána (online dostupné z: https://cs11.pikabu.ru/post_img/2020/06/11/9/og_og_1591887351281253215.jpg)

Příloha č. 16: Budova Hlavní minské pošty (online dostupné z: <https://avatars.mds.yandex.net/getaltay/879259/2a000001642aab1416a91ed60992da647d3f/XXL>)

Příloha č. 17: Budova KGB (online dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/55/KGB_headquarters_in_Minsk%2C_Belarus.jpg)

Příloha č. 18: Státní obchodní dům (online dostupné z: <https://minskpass.by/upload/iblock/974/9747a4715270625f584b35f4d3f789cc.jpg>)

Příloha č. 19: Stalinova socha na Říjnovém náměstí (online dostupné z: <https://cikavy.com/img/memorial/kly0fxu348tFd1WaQkNf.jpg>)

Příloha č. 20: Palác kultury odborových svazů (online dostupné z: https://avatars.mds.yandex.net/get-zen_doc/138668/pub_5c518d784ff65800ad43822f_5c518d7f4ff65800ad438230/scale_1200)

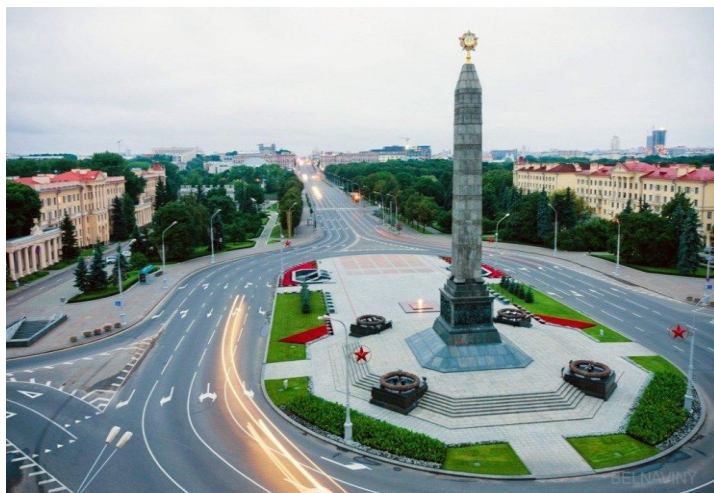
Příloha č. 21: Sochařská kompozice na portiku Paláce kultury odborových svazů (online dostupné z: https://st3.depositphotos.com/3351249/14730/i/1600/depositphotos_147302905-stock-photo-architectural-details-sculptures-from-people.jpg)

Příloha č. 22: Burzovní budova v Petrohradě (online dostupné z: <https://realty.interfax.ru/images/cms-image-000002996.jpg>)

Příloha č. 23: náměstí Vítězství (online dostupné z: <https://tripstories.ru/wp-content/uploads/2018/12/ploshhad-pobedy.jpg>)

Příloha č. 24: Řád vítězství na obelisku (online dostupné z: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/media.agentika.com/user/0de56608-81fc-4a83-9ea3-d1f6cf2c7126.jpeg>)

Abstrakt

MIKYSKA, Radim, Estetika stalinské architektury v Minsku, Olomouc, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra slavistiky, 2021, bakalářská práce.

Bakalářská práce si klade za cíl představit koncepci stalinské architektury na základě estetických kvalit architektonických staveb nacházejících se především v Minsku a v Moskvě. Dále pak preferuje uvedení staveb do kontextu stalinské architektury. Předmětem našeho zájmu budou zcela zásadní stavby z období od 30. do 50. let 20. století, tj. z intervalu, kdy byl socialistický realismus hlavním architektonickým proudem sovětské architektury.

Klíčová slova:

MINSK, STALINSKÝ EMPÍR, ARCHITEKTURA, TŘÍDA NEZÁVISLOSTI

Abstract

MIKYSKA, Radim The Aesthetics of Stalinist Architecture in Minsk, Faculty of Arts, Palacký University Olomouc, Department of Slavonic Studies, 2021, Bachelor thesis.

This thesis aims to introduce Stalinist architecture, in particular Minsk and Moscow buildings and their aesthetic values. It also deals with the historical context of the era in which they were constructed. It focuses first and foremost on buildings constructed between the 1930s and the 1950s, during which time Socialist realism was the mainstream of Stalinist architecture.

Key words:

MINSK, STALINIST EMPIRE STYLE, ARCHITECTURE, INDEPENDENCE AVENUE